

Åarjel-Trøndelagen/Hedemarken båtsoe-burriej reereme
Reindrifftsforvaltningen Sør-Trøndelag/Hedmark

Det kongelige Justis- og politidepartement
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

JUSTISDEPARTEMENTET	
16 FEB 2009	
SAKSML:	200801140
AVD/KONT/DEL	LOV/E /FNR
DUK.NR.	86

Deres ref.:
200801140 EO/KHR

Vår ref.:
2008/2891 / 2206/2009/ CK/ 915

Dato:
13.02.2009

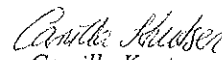
NOU 2007: 13 - Den nye sameretten - Høringsuttalelse fra Områdestyret for reindrift Sør-Trøndelag/ Hedmark

Vi viser til brev fra Det kongelige Justis- og Politidepartement datert 15.02.2008 vedrørende høring av *NOU 2007: 13 - Den nye sameretten*.

Områdestyret for reindrift Sør- Trøndelag/ Hedmark behandlet saken på møte den 13.02.2009. Møteboka ligger vedlagt.

Med hilsen

Helge Hansen
Reindrifftsagronom

Camilla Knutsen
Rådgiver

Vedlegg:
Møtebok sak 06/09 den 13.02.2009, Områdestyret for reindrift Sør-Trøndelag/ Hedmark

Kopi (m/vedlegg) til:
Reindrifftsstyret

MØTEBOK

Arkivref:	2008/2891-0 / 915	Saksbehandler:	Helge Hansen
-----------	-------------------	----------------	--------------

Den nye sameretten - NOU 2007:13 - Høringsuttalelse.

Saksnr	Styre	Møtedato
06/09	Områdestyret for reindrift Sør-Trøndelag/ Hedmark	13.02.2009

Saksdokumenter:

Journalposter

0	22.01.2009		S	Den nye sameretten - NOU 2007:13 - Høringsuttalelse.
1	01.10.2008	Sør-Trøndelag fylkeskommune	I	Samerettsutvalgets innstilling - Høringsseminar 3. nov. 2008
2	07.10.2008	Medlemmene i Områdestyret for reindrift Sør-Trøndelag/ Hedmark	U	Oversendelse av invitasjon - Samerettsutvalgets innstilling - Høringsseminar 3. nov. 2008
3	15.02.2008	Det kongelige Justis- og politidepartement	I	NOU 2007: 13 Den nye sameretten - høring

Saksframstilling:

Det vises til dokumenter delt ut på møte i områdestyret 12.12.2008.

Kort oppsummert foreslår samerettsutvalget tre nye lover:

- Lov om kartlegging og anerkjennelse av eksisterende rettigheter til grunn og naturressurser i de tradisjonelle samiske områdene fra og med Troms fylke og sørover (**Kartleggings- og anerkjennelsesloven**)
- Lov om saksbehandling og konsultasjoner ved tiltak som kan få virkning for naturgrunnlaget i tradisjonelle samiske områder (**Saksbehandlings- og konsultasjonsloven**)
- Lov om rettsforhold og disponering over grunn og naturressurser på Hålogalands- allmenningens grunn i Nordland og Troms (**Hålogalandsloven**).

Det er videre foreslått **endringer i fjelloven, reindriftsloven og friluftsløven**. I tillegg er det foreslått endringer i en rekke andre lover som følge av den foreslåtte saksbehandlings- og konsultasjonsloven.

1. Kartleggings- og anerkjennelsesloven

Samerettsutvalget foreslår en egen lov som skal etablere en utredende kommisjon (kartleggingskommisjonen) og en utmarksdomstol for de tradisjonelle samiske områdene fra og med Troms fylke og sørover. Forslaget bygger på en modell av Finnmarkskommisjonen og Utmarksdomstolen for Finnmark. Et samlet utvalg står bak forslaget.

Kartleggings- og anerkjennelsesloven har som formål å legge forholdene til rette for kartlegging og anerkjennelse av eksisterende rettigheter i samsvar med statens folkerettslige forpliktelser. ILO konvensjon nr. 169 artikkel 14, 2 og 3 utgjør hovedbegrunnelsen for forslaget. Utvalget har i denne forbindelse undersøkt praksis fra ILOs håndhevelsesorganer. Konklusjonen er i korthet

at det gjennom en egen utredningsmodell må skje en kartlegging av områdene hvor samene har krav på å få anerkjent bruks- og eierrettigheter, jf. ILO – 169, artikkel 14 (2). En kommisjon med modell av Finnmarkskommisjonen vil etter utvalgets syn ivareta kravet om en grundig kartlegging av disse rettighetsspørsmålene.

Et mindretall i utvalget foreslår at bare samer skal ha adgang til det særlige apparatet som Kartleggingskommisjonen og Utmarksdomstolen vil utgjøre. Flertallet har ikke funnet folkerettslig støtte for, eller ansett det hensiktsmessig og praktisk mulig, å trekke noe slikt etnisk skille.

Det er flere likheter mellom bestemmelsene for de tradisjonelle samiske områdene fra og med Troms og sørover og de tilsvarende bestemmelsene i finnmarksloven. Hovedtrekkene i kartleggings- og anerkjennelsesloven, og også mange av de enkelte paragrafene er sammenfallende med finnmarksloven kapittel 5. Det er imidlertid noen ulikheter som kan ha betydning.

I mandatet som samerettsutvalget foreslår, framgår det at Kartleggingskommisjonen på grunnlag av gjeldende nasjonal rett, skal utrede bruks- og eierrettigheter, herunder interne rettighetsspørsmål innen reindriften om reindriftsrett og tilknyttede rettigheter. I samiske kyst og fjordområder fra og med Troms fylke og sørover, skal Kartleggingskommisjonen på grunnlag av gjeldende nasjonal rett, utrede rettigheter til fiske og andre fornybare marine ressurser. Det kan stilles spørsmål ved den avgrensningen som gjøres i mandatet ved at kartleggingen skal skje på grunnlag av gjeldende nasjonal rett. Det kan virke som om internasjonal urfolksrett ikke skal tillegges vekt. Dette synes urimelig og lite framtidsrettet når man vet at det kontinuerlig foregår en utvikling i urfolksretten på internasjonalt nivå. Samtidig er det slik at det er bestemmelser i ILO konvensjonen som er en av hovedbegrunnelsene for lovforslaget og burde derfor også utgjøre et grunnlag for kartleggingen.

Sammenlignet med finnmarksloven er det heller ingen henvisning til bestående samiske rettigheter. I finnmarksloven er det en anerkjennelse av at samene kollektivt og individuelt gjennom langvarig bruk av land og vann, har opparbeidet rettigheter til grunn i Finnmark. Noe tilsvarende finnes ikke i dette lovforslaget. Her henvises det derimot til gjeldende nasjonal rett, en henvisning som ikke i tilstrekkelig grad sikrer samiske rettigheter i tradisjonelle samiske områder utover det som følger av norsk tingsrett.

Det er spørsmål om dette er i tråd med folkerettens krav fordi det inneholder en begrensning som nødvendigvis ikke sikrer at alle bestående og historiske samiske rettigheter blir ivaretatt. Samiske rettigheter kan være opparbeidet på annet grunnlag enn det som i dag er anerkjent i nasjonal lovgiving. Dette skyldes at samisk bruk, herunder reindriftens bruk, kan ha en karakter som nødvendigvis ikke er omfattet av nasjonal rett i dag. Utvalget drøfter dette misforholdet i kapittel 13.

I forslaget til hålogalandslov framgår det riktignok en anerkjennelse av at samene gjennom langvarig bruk har opparbeidet rettigheter. Dette er imidlertid begrenset til Troms og Nordland etter flertallsforslaget, og det betyr at store deler av det sørsamiske området ikke er inkludert.

For å fremsette krav er det satt en frist på 10 år fra ikrafttreddelsen av loven. Men Kartleggingskommisjonen kan også iverksette utredninger av eget tiltak, og en unntakshjemmel gir adgang til behandling av krav fremsatt også etter fristens utløp. Både for kartleggingskommisjonen og Utmarksdomstolen er det foreslått avvisningsbestemmelser. Utvalget mener at den samiske dimensjonen må tillegges betydelig, og ofte avgjørende vekt ved organenes vurdering av om krav skal tas under behandling, slik at krav med samiske aspekter

som et utgangspunkt, skal utredes og avgjøres. Dette har sammenheng med den folkerettslige begrunnelsen for kartleggingen og det forholdet at det ikke tidligere har skjedd noen helhetlig kartlegging og anerkjennelse av samiske rettigheter i samerettsutvalgets mandatområde. Samtidig understrekes det at formålet med kartleggingsordningen tilsier at krav som har som formål å avvikle tidligere anerkjente samiske rettigheter i et område, gjennomgående vil måtte avvises.

Kommisjonen skal sammensettes av personer med juridisk kompetanse (tilsvarende samme krav som stilles til høyesterettsdommere og tingrettsdommere) og med personer som er bosatt eller på annen måte har en sterk tilknytning til det geografiske området.

Det har videre vært stilt spørsmål ved om loven gjelder kartlegging av rettigheter uavhengig av hvem som i dag står som eier av grunnen. Ved gjennomgang av lovforslaget kan vi ikke finne at det gjøres noe skille på dette området. Det kan likevel være en fordel at det presiseres at loven gjelder uavhengig av hvem som i dag står oppført som grunneier.

2. Saksbehandlings- og konsultasjonsloven

Et eget kapittel i samerettsutvalgets utredning omhandler konsultasjoner ved tiltak som kan få virkning for naturgrunnet i tradisjonelle samiske områder. Et enstemmig samerettsutvalg foreslår en egen lov om dette, *saksbehandlings- og konsultasjonsloven*. I tillegg foreslås det endringer i en rekke andre lover, bl.a. plan- og bygningsloven, naturvernloven, bergverksloven, m.fl.

Begrunnelsen for dette lovforslaget er at internasjonal urfolksrett vektlegger i økende grad urfolks rett til å delta i beslutningsprosesser i saker som har direkte betydning for dem. Utvalget viser til ILO konvensjon nr. 169 om urbefolkninger og stammefolk i selvstendige stater (ILO-169), særlig artiklene 6, 7 og 15. Utvalget viser også til artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP).

Utvalget viser videre til at norske myndigheter og institusjoner i økende grad har erkjent viktigheten av å konsultere samiske interesser. Sentrale elementer i denne utviklingen er bl.a. behandlingen av finnmarksloven og konsultasjonsavtalen mellom Sametinget og Regjeringen. Utvalget anser det likevel som nødvendig å få en mer konkret lovgivning på dette området. Formålet med loven er ”å legge forholdene til rette for å sikre et fortsatt naturgrunnlag for og vern av samisk materiell kulturutøvelse i samsvar med statens forpliktelser etter folkeretten”. Loven gjelder ”med begrensninger som følger av artikkel 27 i FN- konvensjonen om sivile og politiske rettigheter og ILO- konvensjonen nr. 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Loven skal anvendes i samsvar med folkerettens bestemmelser om urfolk og minoriteter”. Loven skal gjelde for beslutninger og tiltak som planlegges iverksatt i tradisjonelle samiske områder, og for andre beslutninger som kan få virkning for samisk kulturutøvelse i slike områder.

De foreslåtte saksbehandlingsreglene skal gjelde for enkeltvedtak og beslutninger fattet av offentlig myndighet dersom disse kan få virkninger for bruk av grunn eller ressurser i tradisjonelle samiske områder.

Det er også foreslått regler som omhandler vedtaksorganenes plikt til å utrede og vektlegge virkninger av planlagte tiltak for samisk kultur, vilkårfastsettelse, m.m. Tiltak som planlegges lokalisert i områder som er særlig viktige for samisk materiell

kulturutøvelse m.m., og som kan få betydelig negativ innvirkning på den fremtidige bruken av disse områdene, kan bare iverksettes dersom tungtveiende samfunnshensyn tilsier det. I slike tilfeller skal det gjennomføres konsultasjoner med Sametinget og de berørte samiske brukerinteressene.

Når det er snakk om slike tiltak som nevnt ovenfor, skal det gjennomføres konsultasjoner. Oppnås det ikke enighet om hvordan tiltaket skal gjennomføres, skal det som hovedregel ikke tillates gjennomført.

Viktige stikkord i den forbindelse er:

- at tiltaket er lokalisert i områder som er særlig viktige for samisk materiell kulturutøvelse
- at tiltaket kan få betydelig negativ innvirkning på den fremtidige bruken av disse områdene
- at det må foreligge tungtveiende samfunnshensyn dersom slike tiltak i disse områdene kan iverksettes.

I merknadene til dette sier utvalget at forslaget ikke innebærer at de samiske konsultasjonspartene har noen form for vetorett mot tiltaket, eller at dette bare kan iverksettes dersom disse gir sitt samtykke. Beslutningsmyndigheten vil fortsatt ligge hos vedtaksorganet, men det må anses at det i disse tilfellene ligger et krav om (særlig) kvalifisert interesseovervekt for å tillate tiltaket.

Gjenstand for konsultasjoner er en rekke saker, bl.a. saker som gjelder reindrift, utmarksutnyttelse, jordbruk, skogbruk, hyttebygging, naturvern, arealinngrep, m.m. Flere aktører har rett til konsultasjoner, bl.a. Sametinget, samiske rettighetshavere, herunder vedkommende reinbeitesida og reinbeitedistrikt, representanter for samiske interesser m.fl. Plikten til å tilby konsultasjoner omfatter en rekke offentlige organer på sentralt, regionalt og lokalt nivå og andre selvstendige rettssubjekter som er underlagt offentlig kontroll m.m. Bl.a. er fylkesmennene, reindriftens områdestyrer og regionale rovviltnemnder omfattet av konsultasjonsplikten.

Endringene i annen lovgivning foreslås å gjelde når det vurderes å treffe tiltak, vedtak, beslutninger, gi tillatelser eller konsesjon, som kan få virkning for naturgrunnlaget i tradisjonelle samiske områder. I slike tilfeller gjelder reglene i saksbehandlings- og konsultasjonsloven i tillegg til ellers gjeldende saksbehandlingsregler. Endringene får virkning for en rekke lover. Det er videre verd å merke seg at dokumenter utarbeidet i forbindelse med konsultasjoner mellom konsultasjonsparter, kan unntas fra offentlig innsyn.

Utvalgets lovforslag må oppfattes som en konkretisering av statens plikt til å konsultere urfolk når det vurderes å iverksette tiltak som kan få direkte betydning for dem. Plikten til konsultasjoner følger av bl.a. ILO-169. Lovforslaget kan også ses på som en naturlig konsekvens av tidligere konsultasjonsprosesser og avtaler, ved at dette blir formalisert i en egen lov.

Formålet med loven er å legge forholdene til rette for å sikre et fortsatt naturgrunnlag for og vern av samisk materiell kulturutøvelse. Ved hjelp av en rekke regler skal saksbehandlingen sikre samisk deltakelse i beslutningsprosesser i saker som kan påvirke naturgrunnlaget i tradisjonelle samiske områder. Saksbehandlingen skal føre til et resultat som medfører at det ikke treffes beslutninger som har virkninger som kan stride mot folkerettens mer absolutte skranker mot inngrep i materiell samisk kulturutøvelse.

Lovforslaget vil få betydning for reindriften og reindriftssamenes muligheter til å delta i prosesser og påvirke resultatet når det tas beslutninger som berører reindriftens naturgrunnlag. Dette må anses som positivt. Det betyr at reindriften har større mulighet til å oppnå forståelse for sine rettigheter og behov, og det gis bedre muligheter til å påvirke omfang og vilkår for tiltakene, aktivitetene eller beslutningene. Områdestyret bør derfor gi sin tilslutning til den foreslåtte saksbehandlings- og konsultasjonsloven.

Når det gjelder de avgrensninger som foreslås i § 1 annet ledd i forhold til folkeretten, er det spørsmål om hvorfor det bare henvises til artikkel 27 i SP. Hele SP er inkorporert i norsk lov gjennom menneskerettsloven. SP er derfor å anse som gjeldende lovgivning i Norge og kan ikke avgrenses til å omfatte bare artikkel 27. Når artikkel 27 blir særskilt nevnt i annet ledd i § 1, kan det oppfattes som en avgrensning av de plikter Norge har etter folkeretten. Det framgår ikke av utredningen hva som er bakgrunnen for denne avgrensningen. Dette forholdet bør bemerkes i uttalelsen.

Det bør videre vektlegges at det er positivt med mest mulig åpenhet omkring konsultasjonsprosessene. Åpenhet vil gjøre det mulig å få innsyn i hvordan konsultasjonslovgivningen fungerer, og hvilke forhold som blir vektlagt i prosessen (jf. forslaget om interesseovervekt). Selv om loven gir mulighet til å unndra dokumenter som utveksles mellom konsultasjonsparter, bør dette være av tidsbegrenset karakter. Det må derfor være mulig å gjøre alle dokumenter offentlig tilgjengelig når konsultasjonsprosessen er sluttført, og det er fattet endelig vedtak i saken.

Det er ellers viktig å legge merke til at lovforslaget vil medføre at det stilles store krav til konsultasjonspartene, bl.a. når det gjelder ressursbruk. For et reinbeitedistrikt kan det bli en uforholdsmessig stor arbeids- og ressursbelastning å gjennomføre konsultasjoner. Derfor er det viktig å sikre reindriftens likeverdighet som part i en konsultasjonsprosess. Dette betyr at reindriften må få mulighet til å bruke ressurspersoner med aktuell kompetanse. Det må også avklares hvordan de økonomiske vilkårene skal være, slik at reindriften har økonomiske og praktiske muligheter til å delta som en likeverdig part.

Områdestyret bør på denne bakgrunn:

- støtte forslaget til saksbehandlings- og konsultasjonslov
- støtte de foreslåtte endringene i annen lovgivning
- kommentere § 1 annet ledd i forslaget til saksbehandlings- og konsultasjonsloven og forholdet til SP og folkeretten
- kommentere at mest mulig åpenhet rundt konsultasjonsprosesser er ønskelig
- poengtere at reindriftens mulighet til å delta fullt ut i konsultasjonsprosesser må sikres ved at det stilles økonomiske og praktiske muligheter til disposisjon.

3. Forslag til endret forvaltningsordning (Hålogalandsallmenningen m.m.)

Samerettsutvalget foreslår nye forvaltningsordninger for statsgrunn fra og med Troms fylke og sørover. Forslagene tar sikte på å oppfylle kravene i ILO- konvensjonens artikkel 15 om samisk deltakelse i forvaltningen av grunn og naturressurser i de samiske områdene. Utvalgets flertall foreslår å overføre statsgrunnen i Nordland og Troms til et nytt eierskap, Hålogalandsallmenningen. Områdene lenger sør skal forvaltes etter en revidert fjellov. Ett mindretall foreslår at Hålogalandsallmenningen skal omfatte all statsgrunn i tradisjonelle samiske områder også sør for Nordland, mens et annet mindretall foreslår at Statskogs eierrolle i Nordland og Troms videreføres.

Forslagene om opprettelse av Hålogalandsallmenningen gir reindrifta og andre samiske brukere større innflytelse enn i dagens forvaltning ved at de er representert i styringsorganene.

Hålogalandsloven som er foreslått av flertallet og det ene mindretallet har fokus på lokal styring og stort sett samme bruk som vi har i dag. Endringer i bruken krever nøye overveielser. Forslaget legger vekt på at forvaltningen skal skje i samsvar med folkerettens regler om urfolk og minoriteter. Loven skal ikke medføre innskrenkninger i rettigheter etablert gjennom alders tids bruk, som for eksempel reindrift. Statens eierskap og utøvelsen av dette gjennom Statskog SF, overføres dermed til uavhengige organer med lokal styring innen gitte rammer.

Loven inneholder en del rammer for konkrete forhold hvor det skal tas hensyn til reindrifta. Grunndisponeringer og andre tiltak som kan medføre endret bruk av utmark, kan ikke iverksettes dersom det medfører urimelig eller unødvendig skade eller ulempe for reindriftas rettigheter. Selv om tiltakene ikke har slike alvorlige konsekvenser, skal det tas tilbørlige hensyn til de berørte rettighetshavere. Når det foreligger muligheter for endret utmarksbruk, skal det allerede i planleggingsfasen vurderes hvilke konsekvenser den endrede bruken vil ha for reindrift og samisk kultur. Reglene i saksbehandlings- og konsultasjonsloven skal følges. HA pålegges å følge med på eventuell endret utmarksbruk og konsekvenser for bl.a. reindrifta. Det skal rapporteres videre til kontrollkomiteen (se nærmere om kontrollkomiteen nedenfor). Dette skal bidra til å sikre at endringer i bruken av utmarka er veloverveid. Tillatelse til utvidet beitebruk og utvisning av grunn til nødvendig seter og tilleggsjord, kan heller ikke gis dersom det er til urimelig eller unødvendig skade eller ulempe for reindriftas rettigheter. Slike saker skal forelegges bl.a. områdestyret og berørte reindriftsberettigede til uttalelse før vedtak fattes. Det kan kreves konsultasjoner etter saksbehandlings- og konsultasjonsloven.

Rammene som loven setter, skal overholdes gjennom krav til saksbehandlingsregler og rutiner, samt straffebestemmelser. Forvaltningsrettslige regler skal sikre en betryggende saksbehandling. Det skal opprettes en kontrollkomité som skal ha et overordnet oppsyn med HA's virksomhet, og vurdere om det er behov for endringer i loven. Disse rammene skal bidra til å sikre reindriftas interesser og tradisjonelle utmarksbruk på en bedre måte enn i dag.

Samiske interesser og reindrift er sikret innflytelse gjennom deltakelse i styrende organer og gjennom konsultasjoner (jf. saksbehandlings- og konsultasjonsloven). HA's styre og utmarksstyrene skal ha medlemmer som representerer reindrifta i regionen, og kontrollkomiteen skal ha medlem oppnevnt av Sametinget. Sametinget kan peke ut HA's styreleder annet hvert år. Hvert enkelt styremedlem i HA har påvirkningskraft bl.a. ved at det kan kreves iverksatt undersøkelser og styrebehandling av saker. I tillegg må vedtak om avhending av grunn med tilslutning fra mindre enn fire styremedlemmer, som hovedregel også godkjennes av Sametinget og vedkommende utmarksstyre. Når det gjelder utmarksstyret, må minst en reindriftsrepresentant være tilstede for at organet skal være vedtaksført.

Av de medlemmene som foreslår opprettelse av Hålogalandsallmenningen, er det et mindretall som foreslår at denne forvaltningen også skal gjelde samiske bruksområder sør for Nordland, dvs. at hele det sørsamiske bruksområdet inngår. Dette mindretallet støtter dermed ikke foreslåtte endringer i fjelloven. Det samme mindretallet foreslår også likevekt mellom representanter oppnevnt av Sametinget og fylkestingene i HA's styre.

Flertallets forslag innebærer imidlertid ikke samisk flertall i styrene, eller likevekt mellom representanter oppnevnt av Sametinget og fylkestinget slik det er i styret for Finnmarks-eiendommen. Den foreslåtte ordningen vil likevel gi samene og reindrifta bedre

muligheter sammenlignet med i dag, til å fremme sitt syn og påvirke både i enkeltsaker og i den generelle utviklingen.

Utvalgets flertall ønsker en stor grad av regional forvaltning gjennom utmarksstyrer. Disse skal ha en relativt frittstående og selvstendig stilling i forhold til HA som grunneier. Styremedlemmene skal oppnevnes lokalt med et flertall av reindrifts- og jordbruksberettigede. Et mindretall ønsker ikke en slik regional oppdeling, og begrunner i hovedsak dette med at kommunene hittil har vist seg lite villig til å ivareta reindrifta og samiske interesser. Fordelene ved en regional forvaltning kan bl.a. være at vedtak fattes nærmere brukerne. Videre kan reindrifta, gjennom utmarksstyrene, bli en aktør med påvirkningskraft. Dette kan gjøre utmarksstyrene til et viktig fora, og i mange tilfeller vil styrene ha mulighet til å fremme reindriften sine interesser der kommunene ikke klarer dette. Dette er imidlertid avhengig av at reindriften sine representanter kontinuerlig har muligheter til å delta i forberedelser, prosesser, møter og lignende. Dette er både arbeids- og ressurskrevende. Det kan dessuten være vanskelig å ivareta reindriften sine rettigheter på en helhetlig måte dersom det blir mange utmarksstyrer å forholde seg til.

Det er spesielt slike forhold som tidligere har vært reindriften sine ankepunkt mot en oppstykket forvaltning. Derfor er det viktig at forvaltningsmodellen(e) som velges, er i stand til å kunne håndtere og ivareta reindriften sine interesser og rettigheter på en helhetlig måte. Også når det gjelder lovfesting av rettigheter til jordbruket, er det uenighet mellom flertallet og et mindretall. Mindretallet mener at en slik lovfesting vil skje til fortrengsel av samiske rettigheter. Flertallet mener at det i stor grad innebærer en stadfesting av gjeldende rett og ellers vil ha liten praktisk betydning ut over dette.

Konsekvensene av dette flertallsforslaget ser ut til å være relativt begrenset fordi rettighetene det her er snakk om, bare tilligger jordbrukseiendommer i drift, og kan bare utnyttes i forbindelse med jordbruksdriften. Når det gjelder beiteretten, er denne begrenset ved at det bare gjelder budskap som kan vinterfås på eiendommen. Hogstretten er begrenset til husbehov og underlagt utvisning. Slike rettigheter og bruk foreligger allerede i dag. Det er derfor liten grunn til å ha vesentlige motforestillinger mot en lovfesting av rettigheter for jordbrukseiendommer når det gjelder vanlig beite og uttak av trevirke til jordbrukseiendom.

Når det gjelder utvisning av grunn til seter og tilleggsjord, er det grunn til større betenkeligheter når det gjelder forholdet til reindriften. Det stilles riktignok krav om at seter eller tilleggsjord må være nødvendig for gårdsdriften. Videre må en utvisning ikke være til urimelig eller unødvendig skade for reindrift eller annen bruksutøvelse. I tillegg vil de særskilte reglene om høring og konsultasjonsadgang i § 34 medvirke til en grundig og betryggende saksbehandling. Erfaringer viser imidlertid at spesielt nydyrking kan være et betydelig problem for reindrifta. Det er et problem fordi det forsvinner beiteland for reinen. Men enda verre er ofte den oppsplittingen av reinbeitearealene som dette medfører, samt konflikter som følge av at reinen kommer inn på dyrket mark. Gjennom årene har denne type reinbeite blitt så oppstykket at det er vanskelig å kunne bruke områdene uten at reinen også kommer inn på dyrket mark.

Når det gjelder seter, vil hovedproblemet for reindrifta bestå i økt aktivitet og ferdsel. "Forskrift om seter og tilleggsjord m.m. i statsallmenning" ble endret i 2007. Det ble da bl.a. lempet på kravet til melkeproduksjon på seter. Det ble åpnet for utvisning av seter der det ligger til rette for en kombinasjon av jordbruksmessig og småkala turistmessig utnytting av setrene. I tillegg ble det lagt opp til at det normalt kan gis løyve til ombygging og ominnredning av

bygninger som ikke lenger brukes til seterformål, slik at disse kan tjene gårdsbruket på annet vis. Denne forskriften gjelder bare på statsallmenninger som faller inn under fjelloven, men vi kan ikke se at forslaget til hålogalandsloven gir noen direkte hindring for en slik forståelse av seterbegrepet. Etter det vi kan se av utredningen, fremgå det heller ikke at dette er rettigheter og bruk som foreligger i særlig omfang i dag.

Dersom det skal kunne åpnes for utvisning av seter og tilleggsjord på HA's grunn, bør det foreligge en del begrensninger slik at reindriften ikke blir skadelidende. Det er derfor behov for ytterligere presiseringer. Det kan for eksempel stilles krav om en overordnet plan, som sikrer at de aktuelle utvisninger i regionen og deres konsekvenser (bl.a. for reindrifta) blir behandlet og vurdert i en helhetlig sammenheng. Det er også behov for en klarere avgrensning og definering av seterbegrepet.

Når det gjelder **mindretallsforslaget som innebærer en videreføring av Statskog SF som grunneier**, har dette fokus på fortsatt statlig styring og næringsutvikling fremover (jf. bl.a. formålsparagrafen). Dette forslaget er mindre detaljert enn flertallets forslag. Det er også her presisert at reindrifta har rettigheter gjennom alders tids bruk ved at det er tatt inn i loven.

Samisk medbestemmelse foreslås ivaretatt dels gjennom vedtektsendringer når det gjelder Statskog SFs styre (ikke medtatt i loven), og dels direkte i loven når det gjelder utmarksstyrene. Det foreslås at Sametinget utnevner én representant og reindriftsnæringen én av totalt fem til syv medlemmer. Dette forslaget til representasjon er neppe tilstrekkelig for å sikre reindriftens innflytelse, men det er en forbedring i forhold til dagens situasjon.

Når det gjelder rettigheter som hviler på grunnen, er det små forskjeller i forhold til flertallsforslaget. Men en forskjell er at alle bosatte i regionen har tilgang til uttak av trevirke til brensel, og ikke bare bygdefolk som i flertallsforslaget. Når det gjelder rettigheter til jordbruksseiendom, synes rammene noe trangere ved at det her ikke er snakk om en allmenningsrett, men bare mulighet for utvisning av beite, seter og tilleggsjord.

Dette mindretallet foreslår også å opprette regionale utmarksstyrer, men disse vil, sammenliknet med flertallsforslaget, ha en langt mindre selvstendig rolle. De skal utarbeide forslag til planer og gi forskjellige uttalelser, men avgjørelsene ligger oftest til Statskog SF selv. Unntaket er utvisning av grunn til beite, seter og tilleggsjord og av trevirke til brensel hvor utmarksstyrene forestår utvisning. Men dette må likevel skje etter plan godkjent av Statskog SF. Jakt, fangst og fiskerettighetene skal administreres av Statskog SF direkte.

Også økonomisk vil utmarksstyrene ha mindre handlefrihet ved at det i utmarkskassen bare inngår vederlag for utvisning av virke, beite, seter og tilleggsjord, samt en årlig tildeling som Statskog SF selv fastsetter. Statskog SF kan også gi nærmere retningslinjer om bruken av midlene i utmarkskassen.

Tilskuddet fra Statskog SF til utmarksstyrene skal bl.a. gå til støtte til utmarksbasert næringsutvikling og tiltak for å fremme utmarksbruk. Samtidig skal det utarbeides plan for forvaltning av grunn og ressurser som bl.a. kartlegger utviklingsmuligheter. Dette kan selvfølgelig ha positive virkninger rundt omkring i bygdene. Men det kan samtidig medføre uheldige konsekvenser for reindrifta ved at det bidrar til å fremme næringer som konkurrerer om de samme arealene og øke bruken av utmarka med påfølgende forstyrrelser for reindrifta. Det er imidlertid positivt at både tilskudd og plan også skal tilgodese reindrifta og annen samisk utmarksbruk.

Det er i dette forslaget lagt mindre vekt på rådighetsbegrensninger og saksbehandlingsregler som skal ivareta reindriftas interesser. Noen forvaltningsregler om habilitet, veiledningsplikt, saksbehandlingstid og taushetsplikt gjelder for utmarksstyret. Det ligger videre noen begrensninger ved at utvisning av virke og grunn til beite, seter og tilleggsjord, er betinget av at dette kan skje uten vesentlig skade for miljø, eier og andre brukerinteresser. Men dette forslaget inneholder ingen hovedregel om at grunnen ikke kan avhendes. Statskog SF vil i en del tilfeller ha adgang til å avhende grunn uten at berørte rettighetshavere har rett til å få uttale seg først. Dette kan gi negative konsekvenser for reindriften, og det blir vanskelig å følge med i det som skjer på dette saksfeltet. Mindretallsforslaget inneholder heller ingen direkte anvisninger på saker hvor det skal avholdes konsultasjoner i henhold til den foreslåtte saksbehandlings- og konsultasjonsloven, selv om Statskog SF i den loven er nevnt som en av aktørene som skal tilby konsultasjoner.

Med de foreslåtte **endringer i Fjelloven** skal fjellstyrene forvalte store deler av bruksrettighetene, mens Statskog SF fortsatt skal stå som grunneier. Etter flertallets forslag skal denne ordningen gjelde for aktuelle områder sør for Nordland fylke. Et mindretall foreslår at Hålogalandsallmenningen også skal dekke disse områdene.

De foreslåtte endringene (flertallsforslaget) innebærer en presisering av at retten til samisk reindrift der slik reindrift har vært drevet fra gammelt av, bygger på selvstendig rettsgrunnlag og ikke reguleres av fjelloven. Dette medfører en del begrensninger i fjellstyrenes og grunneierorganets rådighet i statsallmenningene. Slike begrensninger er bl.a. presisert når det gjelder grunndisponeringstiltak og tildeling av rettigheter til jordbrukseiendommer.

Forslaget inneholder i tillegg en presisering av at konsultasjons- og saksbehandlingsloven vil gjelde i mange viktige spørsmål, og et krav om jevnlig kontaktmøter mellom fjellstyret og områdestyret. Dette er endringer som vil være en fordel for reindrifta, ikke fordi de medfører store endringer i rettstilstanden, men mer fordi de bidrar til å klargjøre eksisterende rettigheter i en sammenheng hvor det kanskje har vært mindre kjent tidligere.

Forslaget inneholder videre regler om sammensetningen av fjellstyrene i områder der det foregår samisk reindrift. Forslaget innebærer at reindrifta blir representert i fjellstyrene på lik linje med jordbruket (minst 2 av 7 representanter). Det gis videre adgang til å danne felles fjellstyret av hensyn til reindrifta. Disse endringene sikrer at reindrifta er representert i fjellstyrene. Hvor store praktiske endringer dette innebærer i forhold til dagens situasjon, er imidlertid noe uklart. Vi kan ikke se at flertallets forslag til endringer i fjelloven innebærer direkte negative konsekvenser for reindrifta. Det kan se ut som de foreslåtte endringene i stor grad er presiseringer som ikke gir store endringer i forhold til i dag, unntatt det som følger av saksbehandlings- og konsultasjonsloven. Spørsmålet blir heller om mindretallsforslaget om å oppheve fjelloven og innføre Hålogalandsloven i de tradisjonelle samiske områdene i sør, er en bedre løsning for reindrifta totalt sett. Det vil i alle fall gi muligheter til en helhetlig forvaltning av den gjenværende "statsgrunnen", og det blir færre forvaltningsorgan å forholde seg til.

4. Endringer i reindriftsloven

Samerettsutvalget hadde som mandat og har også vurdert behovet for endringer i reindriftsloven for de bestemmelser som regulerer de underliggende rettsforhold, samt forholdet mellom reindriftsretten og andre rettigheter. Ut fra dette har samerettsutvalget foreslått endringer i reindriftsloven kapittel 1 (Innledende bestemmelser), kapittel 3 (Reindriftsrettens innhold), kapittel 8 (Forholdet til annen bruk) og kapittel 9 (Ansvar for skade. Skjønn). Forslagene er med ett unntak fremsatt av et samlet utvalg.

Det er foreslått noen rent språklige endringer i loven for å få en bedre sammenheng i terminologien. Dette må betraktes som en naturlig følge ved en lovrevisjon og blir ikke nærmere kommentert her.

I **kapittel 1** er det foreslått presiseringer av forholdet til folkeretten ved at ILO konvensjon nr. 169 nevnes spesifikt. Det er videre presisert at reindriftsretten i det samiske reinbeiteområdet også innbefatter det øvrige rettighetene i lovens kapittel 3.

I tillegg er det presisert at det kan være aktuelt med erstatning også der tidligere reinbeiteareal blir omdannet til innmark ved nydyrking eller lignende.

Til sist er det foreslått en avklaring av at hjemmelen til ekspropriasjon for å sikre at reinbeiteareal og rettigheter ikke strikt er avgrenset til dagens administrative reinbeiteområder. Forslagene til endringer i kapittel 1, må betraktes som nyttige avklaringer som kan bidra til å hindre misforståelser eller oppfatninger som kan trekkes på et uriktig grunnlag. Områdestyret bør støtte disse endringene.

Det er videre positivt at det framgår av § 3 at loven gjelder med de begrensningene som følger av ILO-169. Dette er et forslag som har vært fremmet fra samisk side i forbindelse med forrige revisjon av reindriftsloven. I korte trekk betyr det at ILO konvensjonen gis forrang ved eventuell motstrid. Dette vil gi en større sikkerhet for samisk reindrift og er også i tråd med formuleringer i finnmarksloven og den foreslåtte hålogalandsloven.

I **kapittel 3** er bestemmelsene om beiterett forenklet slik at bare hovedregelen gjenstår, dvs. at det foreligger beiterett i fjellet og annen utmark, herunder også tidligere dyrket mark og slåtteng. Etter gjeldende bestemmelse foreligger det bare beiterett på tidligere dyrket mark og slåtteng som *"ligger for seg selv uten tilknytning til bebodde områder eller dyrket areal i drift"*. Den foreslåtte lovendringen er positiv fordi det virker urimelig å stille slike krav som dagens bestemmelse gjør, når det ikke er nødvendig av hensyn til andre næringer. Et annet forhold er at den foreslåtte bestemmelsen vil være langt enklere å forholde seg til for den som driver praktisk reindrift.

Dagens regler i § 19 om fredning av områder for reinbeiting er foreslått opphevet. Dette begrunnes med at de aktuelle hensyn bedre kan ivaretas av andre bestemmelser. Forslaget om å oppheve gjeldende bestemmelser om fredning av områder for reinbeiting, virker rimelig. Det er dessuten forhold som strengt tatt ikke passer inn i reindriftsloven der reindriftsrettens innhold beskrives. Områdestyret bør støtte dette forslaget.

Det er videre foreslått endringer i reglene om bruksendring og overdragelse av husvære, buer og lignende (som brukes i reindriften). Forbudet mot bruksendring og overdragelse til andre enn reindriftsutøvere, gjelder i dag *"grunn som er tatt i bruk eller utvist og bygninger og anlegg som er oppført i medhold av første og annet ledd"*. Etter dagens lov må slike endringer og overdragelser skje etter godkjenning fra departementet (Kongen) og grunneieren. Endringen som foreslås, er at slike *"bygninger"* kan avhendes til reindriftsutøvere som fyller lovens krav. Avhending til andre krever derimot godkjenning.

Den foreslåtte endringen må anses å være av mindre betydning. Den innebærer at det fortsatt er mulig å avhende gjeterhytter og lignende mellom reindriftsutøvere internt i reindriften. Dette er i tråd med målet om å styrke det interne selvstyret i reindriften. Avhending til andre krever derimot særlig tillatelse, ikke fra Kongen og grunneier (som i dag), men fra grunneier, områdestyre og vedkommende siida.

Et annet spørsmål er om retten til husvære m.m. i § 21 skal være knyttet til "reindriftsutøvere" slik som det står i gjeldende lov, eller om retten skal knyttes til siidaandelen. Dette omtales ikke av samerettsutvalget. Dersom retten knyttes til siidaandelen, vil den som er ansvarlig leder ha mulighet til å kunne prioritere hvilke husvære som er mest hensiktsmessig for den reindrift som vedkommende driver og er ansvarlig for. Dette vil dessuten være i samsvar med praksis. Ellers må det anses om en fordel dersom disponeringen av eksisterende gjeterhytter knyttes til reinbeitedistriktets bruksregler. Dette vil gi distriktet større mulighet til å prioritere hvordan reindriften egen ferdsel skal foregå i viktige beiteområder.

Videre foreslår samerettsutvalget at begrepet "*tradisjonelle flyttleier*" endres til "*nødvendige flyttleier for flytting av rein i samsvar med det som hensynet til en forsvarlig utøvelse av reindriften krever*". Hensikten med endringen er at bestemmelsen skal samsvare bedre med reindriften behov for tilpasninger etter forholdene og mulighet for bruk av alternative flyttleier. Det betyr at bestemmelsen ikke bare skal ivareta de flyttleiene som vanligvis brukes. Forslaget bør støttes fordi det imøtekommer et reelt behov for fleksibilitet i flyttemønsteret. Vi kan ikke se at en slik endring vil bidra til å svekke det særskilte vernet som flyttleiene har etter annet ledd § 22. I så fall er det en utilsiktet virkning som må unngås.

Når det gjelder gjerder og andre anlegg, foreslås det en presisering av at retten omfatter det som er nødvendig for å utøve reindriften på en forsvarlig måte, og i samsvar med hva hensynet til rasjonell reindrift til enhver tid krever. Hensikten er å klargjøre at denne retten vil kunne utvikle seg i takt med utviklingen i reindriften og endres i samsvar med behovet. Dette er et positivt endringsforslag. Det kan bl.a. bidra til å unngå misforståelser som andre kan ha om at reindriften skal være "statisk" og ikke utvikle seg i takt med tida og endrede forutsetninger.

Det foreslås videre at kravet om at gjerder og anlegg ikke må plasseres unødig skjemmende, fjernes. Utvalget mener at dette fanges opp av begrepet "*vesentlig skade eller ulempe*". Det presiseres videre at det kan foreligge rett til å ha gjerder og anlegg stående ut over en sesong uten særskilt tillatelse med bakgrunn i særlige rettsforhold. Disse forslagene til presiseringer bør støttes av områdestyret.

Når det gjelder brensel og trevirke, foreslås det en forenkling ved at oppramsingen av forskjellige deler og typer treverk i dagens bestemmelse erstattes av "*trevirke med unntak av friskt bartrevirke*". Det er fra reindriften ytret ønske om at friskt bartrevirke ikke bør unntas her. Dette skyldes at det er friskt bartrevirke som er best egnet til visse typer konstruksjoner, for eksempel teltstenger. En må regne med at friskt bartrevirke har vært brukt av reindriften i uminnelige tider for å lage bl.a. egnede teltstenger. Det er derfor spørsmål om det foreslåtte unntaket er i strid med reindriften etablerte rettigheter. Dette bør kommenteres av områdestyret.

Det er videre foreslått å ta inn også "*andre nødvendige behov i reindriften*" i oppregningen av aktuelle formål. Dette er positivt fordi det i praktisk reindrift ofte er nødvendig å bruke tilgjengelig trevirke til ulike formål i forbindelse med utøvelsen av reindriften, for eksempel til reparasjon av utstyr.

Det foreslås videre tatt med at retten til uttak av trevirke også skal omfatte trevirke til utøvernes faste bolig i reinbeitedistrikt, så fremt uttaket ikke overstiger eget husbehov, og boligen tjener som base for reindriften. Det fremstår ikke helt klart hva utvalget egentlig har ment med dette. Forslaget kan godt forstås slik at det gir rett for en reindriftsutøver til å ta ut trevirke til bygging av bolighus, og at denne retten også gjelder på privat grunn. Spørsmålet er om en slik forståelse ligger utenfor dagens oppfatning av retten til uttak av trevirke. Det er uansett en fordel om dette avklares i det videre arbeidet med lovendringen.

Det er også foreslått en presisering av at private skogeieres rett til å kreve betaling for friske lauvtrær, kan være begrenset av særlige rettsforhold. Finnmarkseiendommen ikke kan kreve betaling for slikt trevirke til bruk i reindriften. Ordlyden i reindrifftsloven foreslås utvidet til også å gjelde staten og Hålogalandsallmenningen, samt nye eiere av grunn som har vært eid av disse tidligere. Denne presiseringen kan synes nødvendig.

Når det gjelder jakt, fangst og fiske, foreslås det presisert at de reindrifftsberettigede kan ha mer vidtgående rettigheter, også rettigheter på privat grunn, med bakgrunn i særlige rettsforhold. Videre presiseres det at rettighetene til jakt, fangst og fiske foreligger også på Hålogalandsallmenningens grunn og på statsgrunn. En overdragelse av grunn fra statsallmenning, annen statsgrunn, Hålogalandsallmenningen eller Finnmarkseiendommen til andre eiere, innskrenker ikke de reindrifftsberettigedes rettigheter. Dette må oppfattes som at det er rettigheter som fortsatt blir stående ved overdragelser av grunn. Dette er i tråd med allmenn rettsoppfatning.

Til sist er det foreslått en bestemmelse om at det ved reguleringer av deltakelsen i elgjakt på grunn eid av staten, Finnmarkseiendommen eller Hålogalandsallmenningen, skal utøvere av samisk reindrift anses som innenbygdsboende i alle de kommuner hvor de driver reindrift. Det er i denne sammenhengen gode grunner for å anse reindrifftsutøverne som innenbygdsboende i alle de kommunene der de driver reindrift.

Det er alminnelig antatt at retten til jakt og fangst etter dagens reindrifftslov bare omfatter småviltjakt. Retten til elgjakt anses derfor regulert av viltloven.

Når det gjelder elgjakt, foreligger det et mindretallsforslag. Dette går ut på å lovfeste en rett til deltakelse i elgjakt for reindrifftsutøverne på grunn eid av staten, Hålogalandsallmenningen og Finnmarkseiendommen. Dette betyr at det ikke skal betales leie eller kortavgift for slik jakt. Forslaget kan forstås slik at mindretallet mener at retten til elgjakt tidligere har vært knyttet til reindrifftsretten. Hvorfor denne retten i så fall ikke er omtalt i reinreindrifftslovgivningen, framgår ikke klart.

Etter flertallets forslag vil det rettslige grunnlaget for deltakelse i elgjakt fortsatt være viltloven og ikke reindrifftsloven. Reindrifftslovens regler om betalingsfritak vil derfor ikke gjelde elgjakta. Det kan imidlertid stilles spørsmål om det er så vidt store forskjeller på småviltjakt og elgjakt, at dette kan begrunne de ulikheter i reindrifftsloven som flertallsforslaget innebærer. Dette er forhold som vi finner vanskelig å vurdere. Områdestyret må selv ta stilling til om dette er noe man ønsker utredet nærmere i det videre lovarbeidet. Uansett kan det ikke avskrives som usannsynlig at reindriften kan ha etablerte rettigheter også når det gjelder elgjakt. Det bør derfor tas høyde for at dette kan være tilfelle.

I **kapittel 8** er det foreslått en presisering av en gjensidig hensynsplikt og tilpasningsplikt for grunneier, bruksberettiget og reindrifftsberettiget. Den klare forutsetningen om at hensynsplikten ikke er til hinder for vanlig utnytting av eiendommen til jordbruk, skogbruk eller andre landbruksformål foreslås fjernet. Det antas med dette at reindriften likevel normalt må godta vanlig utnytting av eiendommen til jord- eller skogbruk så lenge ikke utnyttelsen får et urimelig eller unødvendig omfang.

Det er videre foreslått endringer i reglene om varslingsplikt før iverksetting av ny bruk eller nye tiltak. Varslingsplikten skal gjelde alle tilfeller hvor det kan være til skade eller ulempe for reindriften, og ikke bare ved mulighet for vesentlig skade eller ulempe. Videre er varslingsfristen foreslått utvidet til 6 uker før planlagt iverksetting. Dersom distriktsstyret eller

siidaen ikke har protestert innen denne fristen, kan den nye bruken eller tiltaket iverksettes. Varsel skal skje skriftlig. Dette forslaget må anses å ivareta reindriften sine muligheter til selv å vurdere hvilke tiltak eller bruk som kan være til skade eller ulempe. Forslaget bør støttes. Forslaget om skriftlig varsel og 6 ukers høringsfrist bør også støttes.

Områdestyrets mulighet til å legge ned midlertidig forbud mot tiltak inntil jordskifteretten har behandlet saken, er foreslått fjernet. Dette begrunnes med at områdestyret er et uegnet organ til å gripe inn i slike privatrettslige konflikter.

Det at tiltak kan iverksettes etter 6 uker dersom distriktet eller siidaen ikke har protestert, kan oppfattes slik at dersom protest foreligger, vil tiltakshaver være henvist til å kreve skjønn i jordskifteretten for å komme videre med saken. Dette kan gjøre områdestyrets adgang til å nedlegge midlertidig forbud overflødig. Det kan likevel være tvil om det er slik forslaget skal oppfattes. Ettersom dette er uklart, bør områdestyret anbefale at muligheten til å legge ned midlertidig forbud, opprettholdes. Selv om dette er en hjemmel som ikke har vært brukt mange ganger av områdestyret, har det vist seg at det har gitt nødvendig "pusterom" i de sakene det har vært behov for det.

Det er videre foreslått en presisering av at hensynsplikten ved ferdsel i område hvor rein beiter, også innbefatter grunneier og bruksrettshaver. Dette må anses som en presisering som er positiv av hensyn til reindriften.

Når det gjelder hvem som kan anmode områdestyret om et midlertidig forbud mot arrangement eller liknende virksomhet som kan være til særlig skade for reindriften, foreslås "*reineierne i området*" erstattet av "*siidastyret*". Dette følger av en styrking av siidaen som sentral enhet. Det kan imidlertid være uheldig at reineierne i små distrikter med mindre formell organisering mister adgangen til rette anmodningen selv.

Hvilken type tiltak eller aktivitet det kan nedlegges tidsbegrenset forbud mot, presiseres sterkere i forhold til dagens bestemmelse. Etter forslaget vil hjemmelen dekke enhver virksomhet eller tiltak som kan være til særlig skade for reindriften. Det avgjørende etter dette forslaget blir hvorvidt virksomheten eller tiltaket er til særlig skade, og ikke lenger dets øvrige karakter. Alminnelig ferdsel vil med dette kunne være omfattet forutsatt at skadevilkåret ellers anses som oppfylt. Dette betyr at skadeomfanget er det vesentlige, noe som er en viktig presisering. Det er videre tatt med adgang for delegasjon av områdestyrets myndighet til reindriftsagronomen. Dette kan være hensiktsmessig da det ofte er behov for rask reaksjon i slike tilfeller.

I **kapittel 9** er reglene om erstatningsansvar endret fra en hovedregel om objektivt ansvar til et skyldansvar så lenge reinen er på lovlig område. Det samme gjelder ved eventuelle personskader. Ved skader som reinen volder utenom lovlig beiteområde, vil det imidlertid fortsatt være et objektivt ansvar når det gjelder skade på avling eller eiendom.

Det foreslås videre at man skal gå bort fra det solidariske ansvaret for distriktets reineiere som hovedregel, og at det nå er den skadevoldende reinens eier som må trekkes til ansvar direkte. Dersom det ikke er mulig å finne ut hvem eieren er, kan det reises krav mot vedkommende siidastyre. Dersom det heller ikke lar seg bringe på det rene hvilken siida reinen tilhører, kan det reises krav mot reinbeitedistriktet.

Videre foreslås det presisert at de alminnelige reglene i skadeerstatningsloven om erstatningsutmåling, skadelidtes medvirkning og lemping av ansvar skal gjelde.

Når det gjelder gjerdeskjønn, foreslås det at også siidastyret kan fremsette krav om dette for jordskifteretten.

Til sist er det foreslått en bestemmelse om at reineierne skal fritas fra objektivt ansvar ved nydyrking eller liknende tiltak i utmark der det er reinbeiterett, dersom områdene ikke er omgitt av gjerde som holder reinen ute. Det fremstår i slike tilfeller rimelig at tiltakshaver har ansvar for gjerdehold.

Forslagene til endringer i kapittel 9 er positive endringer og viktige skritt i retning av å likestille reindriften med annen beitenæring. Reglene vil også virke mer rimelige, bl.a. fordi erstatningsansvar er knyttet til om noen har lidt et konkret tap. Det er videre rimelig at det som hovedregel er skadevoldende reinens eier som stilles til ansvar, og ikke hele reinbeitedistriktet eller siidaen. Ettersom reindriften ofte har en intern fordeling av beitene, vil det være den/de som bruker de konkrete områdene som er ansvarlige. Områdestyret bør derfor støtte endringene i kapittel 9.

Forslag til uttalelse fra områdestyret for Sør-Trøndelag/ Hedmark:

Områdestyret er fornøyd med at samiske rettighetsforhold fra Troms og sørover er utredet nærmere, og at det foreligger forslag til lover og endringer i lover som skal ivareta samiske rettigheter i dette geografiske området.

Områdestyret i Sør-Trøndelag/ Hedmark er særlig opptatt av reindriftens rettigheter. Områdestyret har derfor vurdert de ulike forslag fra samerettsutvalget med utgangspunkt i hva som er tjenlig for samiske reindrift, og hva som kan sikre samiske rettigheter i et helhetlig og langsiktig perspektiv.

Når det gjelder de folkerettslige sider ved samerettsutvalget forslag, er dette vanskelig å vurdere fullt ut. Områdestyret vil likevel sette som en forutsetning at all lovgivning som kommer som følge av samerettsutvalgets innstilling, må være i samsvar med de folkerettslige forpliktelser som Norge har overfor samene. Dette gjelder både de særskilte folkerettslige forpliktelser som følger av samenes status som urfolk og i forhold til annen folkerett. Eventuell tvil som kan knyttes til tolkningen av samerettsutvalgets forslag i forhold til folkeretten, må vurderes spesielt før det tas endelige beslutninger. Dette må være et krav i forbindelse med det kommende lovarbeidet for å sikre trygghet og legitimitet til de endelige beslutningene.

Områdestyret er særlig opptatt av framtida for reindriften. Over tid har reindriften mistet arealer og fått innskrenket rettigheter. Reindriften innen de sørsamiske områder er under kontinuerlig press fra andre interesser som ønsker å utnytte og gjøre inngrep i områder som reindriften bruker. Det må derfor være et mål med den kommende lovgivningen at den sikrer det materielle grunnlaget for samisk kultur, herunder spesielt den samiske reindriftens arealer. Dette er viktig fordi samisk kultur i Sør-Trøndelag og Hedmark er nært knyttet til samiske reindrift. Særlig er den sørsamiske kulturen nært knyttet til reindriften, både når det gjelder sørsamisk språk, kulturutøvelse, identitet, samfunnsliv, livsform og næring.

Videre mener områdestyret at det må tas særlig hensyn til samisk reindrift i slike geografiske områder der reindriften er hardt presset av samfunnsutviklingen. Jo sterkere presset mot reindriften er, jo sterkere beskyttelse er nødvendig i lover, gjennom forvaltning og i andre prosesser som berører reindriftens arealer.

Når det gjelder områdestyrets begrunnelse for standpunkter til de ulike forslagene, vises det til saksframlegget fra reindriftsagronomen. Videre har områdestyret en del merknader til de ulike forslagene som omtales spesielt nedenfor.

1. Kartleggings- og anerkjennelsesloven

Områdestyret i Sør-Trøndelag/ Hedmark støtter forslaget om at det skal utarbeides en kartleggings- og anerkjennelseslov for de samiske bruksområdene fra Troms og sørover. Områdestyret har imidlertid noen merknader til lovforslaget som både gjelder forholdet til folkeretten og til den avgrensningen som gjøres i forhold til samiske rettigheter. Områdestyret understreker at formålet må være å definere områder med alle typer samiske rettigheter. Områdestyret mener at dette kan dreie seg om etablerte, bestående og historiske samiske rettigheter og rettigheter som følger av internasjonal urfolksrett. Grunnlaget for kartleggingen må derfor ikke bare begrenses til å omfatte gjeldende nasjonal rett. Dette innebærer at det må tas inn formuleringer som sikrer at alle samiske rettigheter kartlegges, og at dette skjer i henhold til folkeretten.

Områdestyret begrunner dette med at samisk bruk, herunder reindriftens bruk, kan ha en karakter som nødvendigvis ikke er omfattet av nasjonal rett i dag. Som for tradisjonell nomadedrift for øvrig, har også reindriften ofte hatt en vekselbruk av områder over tid. Dette kan skyldes klimatiske forhold, beite og driftsforhold og hva som til en hver tid har vært ansett som hensiktsmessig og praktisk mulig for den enkelte siida, familie eller reinbeitedistrikt. Alders- og personsammensetning av siidaen, reintall og hva som er gjennomførbart i praksis vil her spille en rolle for de valg av beitebruk som gjøres og er blitt gjort tidligere. I tillegg kommer altså de naturgitte forhold og inngrep som er gjort i beitelandet.

Områdestyret mener videre at det ikke må foreligge tvil om at kartleggingen av samiske rettigheter skal kunne skje uavhengig av hvem som i dag står som eier av grunnen. Det er derfor en fordel at det presiseres at loven gjelder uavhengig av hvem som i dag står oppført som grunneier. Når slike områder defineres (kartlegges), må det følges opp gjennom forvaltningsordninger som ivaretar de samiske rettighetene og rettighetshaverne.

Områdestyret er videre enig med samerettsutvalget i at krav som har som hensikt å svekke eller avvikle tidligere anerkjente samiske rettigheter, vil måtte avvises. Dette har sammenheng med den folkerettslige begrunnelsen for kartleggingen og det forhold at det tidligere ikke har skjedd noen helhetlig kartlegging og anerkjennelse av samiske rettigheter i dette geografiske området.

Områdestyret mener videre at det er en stor sammenheng mellom en kartleggings- og anerkjennelseslov og den forvaltningsordning som utformes. Det er vanskelig å ta stilling til en ny forvaltningsordning så lenge utfallet av kartleggingen er ukjent. Områdestyret mener derfor at det kan være en fordel at kartleggingen kommer i gang fortest mulig, og at områder med samiske rettigheter blir identifisert. Det vil da være lettere å se hvilke hensyn en ny forvaltningsordning må ivareta og dermed også hvilken forvaltningsmodell som passer.

2. Saksbehandlings- og konsultasjonsloven

Områdestyret i Sør-Trøndelag/ Hedmark støtter forslaget til saksbehandlings- og konsultasjonslov. Det er særlig viktig for reindriften og andre samiske næringer at naturgrunnlaget sikres for framtidige generasjoner. Dette kan bl.a. gjøres gjennom samisk deltakelse i beslutningsprosesser i saker som kan påvirke naturgrunnlaget i tradisjonelle samiske

områder. Målet må være å sikre at det ikke treffes beslutninger som har virkninger som kan stride mot folkerettens skranker mot inngrep i materiell samisk kulturutøvelse. Lovforslaget vil få betydning for reindriften og reindriftssamenes muligheter til å delta i prosesser og påvirke resultatet når det tas beslutninger som berører reindriftens naturgrunnlag. Dette medvirker til at reindriften har større mulighet til å oppnå forståelse for sine rettigheter og behov, og bedre muligheter til å påvirke omfang og vilkår for tiltak, aktiviteter eller beslutninger som berører arealforvaltningen.

Når det gjelder de avgrensninger som foreslås i § 1 annet ledd i forhold til folkeretten, er det spørsmål om hvorfor det bare henvises til artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP). Hele SP er inkorporert i norsk lov gjennom menneskerettighetsloven. Områdestyret mener at henvisningen til folkeretten både må omfatte ILO konvensjon nr. 169 (slik det er foreslått) og hele FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (og ikke bare artikkel 27 som foreslått av samerettsutvalget).

Områdestyret mener det er positivt dersom det er mest mulig åpenhet omkring konsultasjonsprosessene. Åpenhet vil gjøre det mulig å få innsyn i hvordan konsultasjonslovgivningen fungerer, og hvilke forhold som blir vektlagt (jf. forslaget om interesseovervekt). Selv om foreslått lovendring gir mulighet til å unndra dokumenter som utveksles mellom konsultasjonsparter, bør dette være av tidsbegrenset karakter. Det må derfor være mulig å gjøre alle dokumenter offentlig tilgjengelig når konsultasjonsprosessen er slutført, og det er fattet endelig vedtak i saken.

Ellers mener områdestyret at lovforslaget vil medføre at det stilles store krav til konsultasjonspartene, bl.a. når det gjelder ressursbruk, økonomi, personlig innsats og engasjement. For et reinbeitedistrikt kan det bli en uforholdsmessig stor arbeids- og ressursbelastning å gjennomføre konsultasjoner dersom det blir mange slike saker. Derfor er det viktig å sikre reindriftens likeverdighet som part i en konsultasjonsprosess. Dette betyr at reindriften må få mulighet til å bruke ressurspersoner med aktuell kompetanse. Det må også avklares hvordan de økonomiske vilkårene skal være slik at reindriften har økonomiske og praktiske mulighet til å delta som en likeverdig part.

Områdestyret er også positiv til de foreslåtte endringene i annen lovgivning, men vil fremheve at det er ønskelig med mest mulig åpenhet i konsultasjonsprosessene, jf. det som er bemerket ovenfor.

3. Endret forvaltningsordning (Hålogalandsallmenningen m.m.)

Områdestyret vil understreke at det er vanskelig å ta endelig standpunkt til en ny forvaltningsmodell så lenge det ikke foreligger en kartlegging av alle de samiske rettighetene i de tradisjonelle samiske områdene fra Troms og sørover. Denne uttalelsen tar derfor det forbehold at områdestyrets vurderinger kunne vært annerledes dersom det forelå en slik kartlegging som omtalt i uttalelsens punkt 1 Kartleggings- og anerkjennelsesloven.

Områdestyret ser at det kan være positive virkninger dersom det innføres nye forvaltningsordninger for de geografiske områdene fra Troms og sørover. Men det er en del forutsetninger som må være tilstede for at reindriftens rettigheter og interesser skal bli godt nok ivaretatt. Stikkord i denne sammenheng er en mest mulig helhetlig ressursforvaltning og deltakelse fra reindriften i beslutningsorganene og beslutningsprosessene. Videre må forvaltningsordning(e) oppfylle ILO konvensjonens krav.

Samerettsutvalgets flertallsforslag om opprettelse av Hålogalandsallmenningen medfører en egen forvaltning for områdene i Troms og Nordland fylker. Når det gjelder områdene sør for Nordland, har flertallet foreslått endringer i fjelloven. Disse to forslagene vil bety at reindriften i Nordland reinbeiteområde fremdeles må forholde seg til to ulike forvaltninger. Dette berører reinbeitedistriktene Voengelh Njaarke og Byrkije som driver på arealer som går inn i Nord-Trøndelag fylke. Dette blir derfor liten forskjell fra situasjonen i dag når det gjelder forvaltningen av grunnen. Områdestyret mener at det i utgangspunktet bør være én felles lovgivning og forvaltning for all såkalt statlig grunn/statsallmenninger der det drives samisk reindrift i dag.

Et annet forhold er at samerettsutvalgets forslag innebærer en oppsplitting av det sørsamiske området. Dette er lite tjenlig for sørsamisk reindrift som helhet. Områdestyret stiller derfor spørsmål om det kan vært mulig å ha én felles forvaltning av den aktuelle grunnen i hele det samiske området fra og med Finnmark og sørover.

Samerettsutvalgets mandat var avgrenset til å gjelde samiske bruksområder utenfor Finnmark fylke. På grunn av dette mandatet er det ikke mulig å vurdere én helhetlig forvaltning for alle samiske bruksområder. Områdestyret vil påpeke dette forholdet, men ser det som umulig å kunne si noe mer konkret om det.

Med utgangspunkt i samerettsutvalgets forslag vil områdestyret gi en betinget støtte til forslaget om opprettelse av Hålogalandsallmenningen. Men det er flere svakheter med forslaget som gjør at reindriftens rettigheter og interesser spesielt må ivaretas i det videre arbeidet. Områdestyrets primære standpunkt er imidlertid at kartlegging og anerkjennelse av samiske rettigheter bør gjennomføres før det tas endelig avgjørelse om forvaltningsmodell.

Forslaget om opprettelse av **Hålogalandsallmenningen** og **endringer i fjelloven** vil som tidligere påpekt, føre til at reindriften må forholde seg til flere forvaltninger. For sørsamisk reindrift er dette negativt. Sørsamisk reindrift, kultur og samfunnsliv må ses på som en helhet. Det sørsamiske bruksområdet i Norge går over flere fylkesgrenser. Én felles forvaltning vil gjøre det enklere å se reindriftens helhetlige behov og interesser. Områdestyret mener derfor at mindretallets forslag om at Hålogalandsallmenningen også skal omfatte områdene sør for Nordland, er et forslag som bedre ivaretar hensynet til en helhetlig grunn- og ressursforvaltning.

Områdestyret ser både fordeler og ulemper når det gjelder flertallets forslag om å opprette regionale utmarksstyrrer. Utmarksstyrrerne kan virke positivt ved at de kommer nærmere brukerne. De kan videre være med på å ansvarliggjøre kommuner og regionale myndigheter når det gjelder å ta hensyn til ulike samiske interesser, heriblant reindriften.

Det negative ved dette forslaget er at det vil være med på å stykke opp forvaltningen. Det er ingen garanti for at utmarksstyregrensene vil følge naturlige grenser i reindriften. Det kan føre til at et reinbeitedistrikt må forholde seg til flere utmarksstyrrer. Områdestyret er derfor skeptisk til dette forslaget av hensyn til reindriften. Dersom forslaget om utmarksstyrrer får gjennomslag, må det være en slik regional inndeling at reinbeitedistriktene og siidaenes bruksområder ikke blir splittet opp på flere utmarksstyrrer. Det er også uheldig dersom det sørsamiske reindriftsområdet blir oppdelt over flere utmarksstyrrer, jf. det som er uttalt tidligere.

De foreslåtte reglene for Hålogalandsallmenningen skal virke til at reindriften og andre samiske interesser har innflytelse gjennom deltakelse i styrende organer. Samtidig er det foreslått ulike saksbehandlingsregler som skal virke i samme retning. Områdestyret er usikker på om dette er tilstrekkelig for å sikre den samiske innflytelsen, særlig når det gjelder forhold som angår

reindriften. Områdestyret forstår samerettsutvalgets utredning slik at det er ingen av flertallets tre foreslåtte lover som alene kan oppfylle de folkerettslige forpliktelsene overfor samene. Det virker derfor lite tjenlig å vedta en ny forvaltningsordning før de to andre foreslåtte lovene er på plass og har begynt å virke.

Når det gjelder sammensetningen av Hålogalandsallmenningens styre, må det vurderes om den sammensetningen som flertallet foreslår, er tilstrekkelig for å oppfylles ILO konvensjonens krav. Områdestyret kan ikke gi sin tilslutning til forslaget dersom styret ikke er sammensatt slik at ILO konvensjonen oppfylles.

Det er videre naturlig å sammenligne dette med sammensetningen av Finnmarkseiendommens styre. I Finnmarkseiendommen er det likevekt mellom representanter oppnevnt av Sametinget og representanter oppnevnt av fylkestinget. Hålogalandsloven er en konsekvens av at samiske rettigheter må vektlegges i grunn- og ressursforvaltningen. Den er videre en konsekvens av de forpliktelser Norge har etter ILO konvensjonen. Områdestyret kan ikke se at det foreligger noen god begrunnelse for hvorfor det skal være ulikt vektforhold mellom representantene i Hålogalandsallmenningens styre og styret i Finnmarkseiendommen. Områdestyret mener derfor at mindretallsforslaget om en sammensetning av styret der det er likevekt mellom de oppnevnte representantene fra Sametinget og fylkestingene, kan være mer betryggende når det gjelder samiske forhold.

Områdestyret vil imidlertid ikke ta et endelig standpunkt her. Dette skyldes at en ny forvaltningsordning bør bygge på resultatene som kommer etter at det er foretatt en kartlegging av samiske rettigheter.

Områdestyret har ingen merknader til forslaget som omfatter beite- og hogstretten for jordbrukseiendommer i lovutkastet.

Områdestyret er mer skeptisk til forslaget om utvisning av grunn til seter og tilleggsjord, særlig når det gjelder forholdet til reindriften. Det stilles riktignok krav om at seter eller tilleggsjord må være nødvendig for gårdsdriften. Videre må en utvisning ikke være til urimelig eller unødvendig skade for reindrift eller annen bruksutøvelse.

Erfaringer viser imidlertid at spesielt nydyrking kan være et betydelig problem for reindriften. Verdifullt beiteland for reinen går tapt, og reindriftsarealene blir splittet opp i mindre og usammenhengende områder. Gjennom årene har denne type reinbeite blitt så oppstykket at det er vanskelig å kunne bruke områdene uten at reinen også kommer inn på dyrket mark.

Områdestyret mener videre at utvisning av seter slik det foreslås, i alle fall må begrenses til å gjelde ordinær seterdrift for bufe. Dersom utvisning av seter skal omfatte etablering av nye typer tilleggsnæringer, kan dette få urimelige konsekvenser for reindriften. Dette gjelder særlig for bruken av arealene, og de forstyrrelser ulike turistvirksomheter kan ha på reindriftens tradisjonelle beite- og driftsmønster.

Områdestyret mener at dersom det åpnes for utvisning av seter og tilleggsjord på HAs grunn, må det foreligge en del begrensninger slik at reindriften ikke blir skadelidende. Det kan derfor være behov for ytterligere presiseringer av dette i loven. Det er også behov for en klarere avgrensning og definering av seterbegrepet.

Områdestyret har også vurdert mindretallsforslaget om å **videreføre Statskog SF** som grunneier. Dette blir i hovedsak å videreføre dagens ordning med en del tillempinger.

Endringsforslagene gir dårlige muligheter for reindriften og andre samiske næringer/brukere til å medvirke godt nok i beslutningsprosessene. Forslaget virker derfor lite målrettet dersom samisk medvirkning i forvaltningen av grunn og ressurser skal styrkes. Forslaget vil også være med på å opprettholde en delt forvaltning. Områdestyret kan heller ikke se at det foreligger vurderinger som tilsier at forslaget oppfyller ILO konvensjonens bestemmelser.

4. Endringer i reindriftsloven

Områdestyret støtter i hovedsak de foreslåtte endringene i reindriftsloven. Dette er forslag som har vesentlig betydning for reindriften. Områdestyret mener derfor at arbeidet med å endre reindriftsloven må startes opp så fort som mulig, og om nødvendig før det skjer en avklaring av hva som skal foretas med de andre endringene samerettsutvalget foreslår (kartleggings- og anerkjennelsesloven, saksbehandlings- og konsultasjonsloven og lovforslag som gjelder forvaltningen av grunn- og ressurser i de samiske bruksområder sør for Finnmark).

I hovedsak vises det til saksfremlegget når det gjelder begrunnelsen for de forslag til endringer i reindriftsloven som områdestyret støtter. Følgende må likevel fremheves:

Områdestyret støtter forslagene til endringer i reindriftslovens kapittel 1.

Områdestyret vil særlig fremheve at det er positivt at det skal framgå av § 3 at loven gjelder med de begrensningene som følger av ILO-169. I korte trekk betyr det at ILO konvensjonen gis forrang ved eventuell motstrid. Dette vil gi en større sikkerhet for samisk reindrift og er også i tråd med formuleringer i finnmarksloven og den foreslåtte hålogalandsloven.

Områdestyret støtter også forenklingen i kapittel 3 som omhandler beiteretten. Begrunnelsen er at dagens unntaksbestemmelse virker urimelig når det ikke er nødvendig av hensyn til andre næringer. Den foreslåtte bestemmelsen vil dessuten være langt enklere å forholde seg til for den som driver praktisk reindrift.

Områdestyret er enig i forslaget om å oppheve gjeldende bestemmelser om fredning av områder for reinbeiting.

Områdestyret støtter endringen som gjelder retten til husvære m.m. i § 21. Det er imidlertid et spørsmål om retten skal være knyttet til "reindriftsutøvere" slik som det er i gjeldende lov, eller om retten skal knyttes til siidaandelen. Dette er ikke omtalt av samerettsutvalget. Områdestyret ser fordeler dersom det presiseres at retten er knyttet til siidaandelen. Den som er ansvarlig leder vil dermed ha mulighet til å prioritere hvilke husvære som er mest hensiktsmessig for den reindrift som vedkommende driver og er ansvarlig for. Dette vil dessuten være i samsvar med praksis. Ellers er det en fordel dersom disponeringen av eksisterende gjeterhytter knyttes til reinbeitedistriktets bruksregler. Dette vil gi distriktet større mulighet til å prioritere hvordan reindriften egen ferdsel skal foregå i viktige beiteområder.

Områdestyret støtter videre at begrepet "*tradisjonelle flyttleier*" endres til "*nødvendige flyttleier for flytting av rein i samsvar med det som hensynet til en forsvarlig utøvelse av reindriften krever*". Dette vil samsvare bedre med reindriften behov for tilpasninger etter forholdene og mulighet for bruk av alternative flyttleier. Forslaget imøtekommer et reelt behov for fleksibilitet i flyttemønsteret. Områdestyret kan ikke se at en slik endring vil bidra til å svekke det særskilte vernet som flyttleiene har etter annet ledd, § 22. Dette er i så fall en utilsiktet og uønsket virkning som må unngås.

Områdestyret støtter videre de foreslåtte presiseringene når det gjelder retten til gjerdar og andre anlegg. Presiseringen vil klargjøre bedre at denne retten vil kunne utvikle seg i takt med utviklingen i reindriften og endres i samsvar med behovet. Det kan bl.a. bidra til å unngå

misforståelser som andre kan ha om at reindriften skal være "statisk" og ikke utvikle seg i takt med tida og endrede forutsetninger. De andre presiseringene omkring gjerder og anlegg støttes også.

Når det gjelder brensel og trevirke, støtter områdestyret den forenklingen som foreslås. Områdestyret vil imidlertid påpeke at friskt bartrevirke har vært brukt av reindriften i uminnelige tider til å lage bl.a. egnede teltstenger. Det er derfor viktig at loven har med en bestemmelse at om reglene ikke må håndheves slik at de kommer i strid med reindriften etablerte rettigheter.

Det foreligger to forslag når det gjelder vurderingen av retten til elgjakt i sammenheng med utøvelsen av reindrift. Det kan stilles spørsmål om det er så vidt store forskjeller på småviltjakt og elgjakt, at dette kan begrunne de ulikheter i reindriftsloven som flertallsforslaget innebærer.

Områdestyret mener at det uansett ikke kan avskrives at reindriften kan ha særskilte rettigheter også når det gjelder elgjakt. I loven bør det derfor tas høyde for at dette kan være tilfelle. Områdestyret støtter i hovedsak endringsforslagene til kapittel 8. Vi stiller likevel spørsmål ved om det er hensiktsmessig å fjerne områdestyrets mulighet til å legge ned midlertidig forbud mot tiltak inntil jordskifteretten har behandlet saken. Dette er en hjemmel som ikke har vært brukt mange ganger av områdestyret i Sør-Trøndelag/ Hedmark. Det har likevel vist seg hensiktsmessig å ha denne muligheten for å vinne nødvendig tid når det planlegges tiltak som er mindre egnet til å prøve for jordskifteretten.

Områdestyret støtter videre forslaget om presisering av hensynsplikten ved ferdsel i områder hvor rein beiter. Hensynsplikten skal også innbefatte grunneier og bruksrettshaver. Den foreslåtte presiseringen må derfor betraktes som nødvendig.

Områdestyret støtter også endringene som forelås i lovens kapittel 9. Forslagene er positive endringer og viktige skritt i retning av å likestille reindriften med annen beitenæring. Reglene virker også mer rimelige, bl.a. fordi erstatningsansvar er knyttet til om noen har lidt et konkret tap. Det er videre rimelig at det som hovedregel er skadevoldende reinens eier som stilles til ansvar, og ikke hele reinbeitedistriktet eller siidaen. Ettersom reindriften ofte har en intern fordeling av beitene, vil det være mulig å finne ut hvem som bruker de konkrete områdene, og som dermed er ansvarlige.

Forslag til uttalelse fra Hans:

Områdestyret for reindrift Sør-Trøndelag/ Hedmark slutter seg til reindriftsagronomens forslag til uttalelse til *NOU 2007: 13 – Den nye sameretten*, men med følgende tillegg:

- Områdestyret ønsker at en beflittiger seg på å være mer konkret i sine konklusjoner, inkludert de suksessoriske rettigheter.
- Områdestyret ønsker også at en i større grad tar hensyn til historiske føringer som kan være til fordel/ nytte for næringa.
- Samisk kultur, representert ved en mindretallsbefolkning i et helhetlig perspektiv, må vektlegges – ikke bare reindriftnæringa.

Forslag til uttalelse fra Idar:

Områdestyret for reindrift Sør-Trøndelag/ Hedmark slutter seg til reindriftsagronomens forslag til uttalelse til *NOU 2007: 13 – Den nye sameretten*, med de tillegg som er fremmet fra Hans Wendelbo og følgende tilleggspunkt:

- Det er viktig at det også kartlegges områder som tidligere var i bruk til samisk reindrift før inndelingen av reinbeitedistrikter ble gjort. Kartleggingskommisjonen skal ved identifisering av området særskilt ta hensyn til de forpliktelser som følger av folkeretten. Samisk reindrift og andre tradisjonelle samiske næringer skal i dette området gis et kollektivt rettsvern i form av bruksrettigheter.

Følgende punkt ble foreslått (av Idar, Eva og Maj-Lis) som tillegg til forslaget fra Idar:

1. Kartleggingskommisjonen og Utmarksdomstolen skal ta tilbehørlig hensyn til samiske rettsoppfatninger, sedvaner og rettslige tradisjoner i utredninger og avgjørelser om samiske bruks- og eierrettigheter.
2. Kartleggingskommisjonens og Utmarksdomstolens identifisering av rettighetsforhold skal også omfatte privateid grunn. Kommisjonen og Utmarksdomstolen kan også behandle krav som er rettskraftig avgjort. Dersom kartleggingen viser at samene tradisjonelt har brukt et område skal deres rett til området anerkjennes. Bestemmelsen i tredje punktum gjelder selv om samene ikke lenger bruker området dersom dette skyldes at deres rettigheter er fratatt på en utilbørlig måte. Berørte tredje parter har rett til erstatning fra staten.
3. Vedrørende saksbehandlings- og konsultasjonsloven: Tiltak i områder som er særlig viktig for samisk bruk skal kun godkjennes dersom det foreligger samtykke fra berørte samer.

Ved votering ble Idars forslag til vedtak enstemmig vedtatt.

Uttalelse fra områdestyret for Sør-Trøndelag/ Hedmark:

Områdestyret er fornøyd med at samiske rettighetsforhold fra Troms og sørover er utredet nærmere, og at det foreligger forslag til lover og endringer i lover som skal ivareta samiske rettigheter i dette geografiske området.

Områdestyret i Sør-Trøndelag/ Hedmark er særlig opptatt av reindriftens rettigheter. Områdestyret har derfor vurdert de ulike forslag fra samerettsutvalget med utgangspunkt i hva som er tjenlig for samiske reindrift, og hva som kan sikre samiske rettigheter i et helhetlig og langsiktig perspektiv.

Når det gjelder de folkerettslige sider ved samerettsutvalgets forslag, er dette vanskelig å vurdere fullt ut. Områdestyret vil likevel sette som en forutsetning at all lovgivning som kommer som følge av samerettsutvalgets innstilling, må være i samsvar med de folkerettslige forpliktelser som Norge har overfor samene. Dette gjelder både de særskilte folkerettslige forpliktelser som følger av samenes status som urfolk og i forhold til annen folkerett. Eventuell tvil som kan knyttes til

tolkningen av samerettsutvalgets forslag i forhold til folkeretten, må vurderes spesielt før det tas endelige beslutninger. Dette må være et krav i forbindelse med det kommende lovarbeidet for å sikre trygghet og legitimitet til de endelige beslutningene.

Områdestyret er særlig opptatt av framtida for reindriften. Over tid har reindriften mistet arealer og fått innskrenket rettigheter. Reindriften innen de sørsamiske områder er under kontinuerlig press fra andre interesser som ønsker å utnytte og gjøre inngrep i områder som reindriften bruker. Det må derfor være et mål med den kommende lovgivningen at den sikrer det materielle grunnlaget for samisk kultur, herunder spesielt den samiske reindriften arealer. Dette er viktig fordi samisk kultur i Sør-Trøndelag og Hedmark er nært knyttet til samiske reindrift. Særlig er den sørsamiske kulturen nært knyttet til reindriften, både når det gjelder sørsamisk språk, kulturutøvelse, identitet, samfunnsliv, livsform og næring.

Videre mener områdestyret at det må tas særlig hensyn til samisk reindrift i slike geografiske områder der reindriften er hardt presset av samfunnsutviklingen. Jo sterkere presset mot reindriften er, jo sterkere beskyttelse er nødvendig i lover, gjennom forvaltning og i andre prosesser som berører reindriften arealer.

Når det gjelder områdestyrets begrunnelse for standpunkter til de ulike forslagene, vises det til saksframlegget fra reindriftsagronomen. Videre har områdestyret en del merknader til de ulike forslagene som omtales spesielt nedenfor.

1. Kartleggings- og anerkjennelsesloven

Områdestyret i Sør-Trøndelag/ Hedmark støtter forslaget om at det skal utarbeides en kartleggings- og anerkjennelseslov for de samiske bruksområdene fra Troms og sørover. Områdestyret har imidlertid noen merknader til lovforslaget som både gjelder forholdet til folkeretten og til den avgrensningen som gjøres i forhold til samiske rettigheter. Områdestyret understreker at formålet må være å definere områder med alle typer samiske rettigheter. Områdestyret mener at dette kan dreie seg om etablerte, bestående og historiske samiske rettigheter og rettigheter som følger av internasjonal urfolksrett. Grunnlaget for kartleggingen må derfor ikke bare begrenses til å omfatte gjeldende nasjonal rett. Dette innebærer at det må tas inn formuleringer som sikrer at alle samiske rettigheter kartlegges, og at dette skjer i henhold til folkeretten.

Områdestyret begrunner dette med at samisk bruk, herunder reindriften bruk, kan ha en karakter som nødvendigvis ikke er omfattet av nasjonal rett i dag. Som for tradisjonell nomadedrift for øvrig, har også reindriften ofte hatt en vekselbruk av områder over tid. Dette kan skyldes klimatiske forhold, beite og driftsforhold og hva som til en hver tid har vært ansett som hensiktsmessig og praktisk mulig for den enkelte siida, familie eller reinbeitedistrikt. Alders- og personsammensetning av siidaen, reintall og hva som er gjennomførbart i praksis vil her spille en rolle for de valg av beitebruk som gjøres og er blitt gjort tidligere. I tillegg kommer altså de naturgitte forhold og inngrep som er gjort i beitelandet.

Områdestyret mener videre at det ikke må foreligge tvil om at kartleggingen av samiske rettigheter skal kunne skje uavhengig av hvem som i dag står som eier av grunnen. Det er derfor en fordel at det presiseres at loven gjelder uavhengig av hvem som i dag står oppført som grunneier. Når slike områder defineres (kartlegges), må det følges opp gjennom forvaltningsordninger som ivaretar de samiske rettighetene og rettighetshaverne.

Områdestyret er videre enig med samerettsutvalget i at krav som har som hensikt å svekke eller

avvikle tidligere anerkjente samiske rettigheter, vil måtte avvises. Dette har sammenheng med den folkerettslige begrunnelsen for kartleggingen og det forhold at det tidligere ikke har skjedd noen helhetlig kartlegging og anerkjennelse av samiske rettigheter i dette geografiske området.

Områdestyret mener videre at det er en stor sammenheng mellom en kartleggings- og anerkjennelseslov og den forvaltningsordning som utformes. Det er vanskelig å ta stilling til en ny forvaltningsordning så lenge utfallet av kartleggingen er ukjent. Områdestyret mener derfor at det kan være en fordel at kartleggingen kommer i gang fortest mulig, og at områder med samiske rettigheter blir identifisert. Det vil da være lettere å se hvilke hensyn en ny forvaltningsordning må ivareta og dermed også hvilken forvaltningsmodell som passer.

2. Saksbehandlings- og konsultasjonsloven

Områdestyret i Sør-Trøndelag/ Hedmark støtter forslaget til saksbehandlings- og konsultasjonslov. Det er særlig viktig for reindriften og andre samiske næringer at naturgrunnlaget sikres for framtidige generasjoner. Dette kan bl.a. gjøres gjennom samisk deltakelse i beslutningsprosesser i saker som kan påvirke naturgrunnlaget i tradisjonelle samiske områder. Målet må være å sikre at det ikke treffes beslutninger som har virkninger som kan stride mot folkerettens skranker mot inngrep i materiell samisk kulturutøvelse. Lovforslaget vil få betydning for reindriften og reindriftssamenes muligheter til å delta i prosesser og påvirke resultatet når det tas beslutninger som berører reindriftens naturgrunnlag. Dette medvirker til at reindriften har større mulighet til å oppnå forståelse for sine rettigheter og behov, og bedre muligheter til å påvirke omfang og vilkår for tiltak, aktiviteter eller beslutninger som berører arealforvaltningen.

Når det gjelder de avgrensninger som foreslås i § 1 annet ledd i forhold til folkeretten, er det spørsmål om hvorfor det bare henvises til artikkel 27 i FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (SP). Hele SP er inkorporert i norsk lov gjennom menneskerettsloven. Områdestyret mener at henvisningen til folkeretten både må omfatte ILO konvensjon nr. 169 (slik det er foreslått) og hele FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter (og ikke bare artikkel 27 som foreslått av samerettsutvalget).

Områdestyret mener det er positivt dersom det er mest mulig åpenhet omkring konsultasjonsprosessene. Åpenhet vil gjøre det mulig å få innsyn i hvordan konsultasjonslovgivningen fungerer, og hvilke forhold som blir vektlagt (jf. forslaget om interesseovervekt). Selv om foreslått lovendring gir mulighet til å unndra dokumenter som utveksles mellom konsultasjonsparter, bør dette være av tidsbegrenset karakter. Det må derfor være mulig å gjøre alle dokumenter offentlig tilgjengelig når konsultasjonsprosessen er slutført, og det er fattet endelig vedtak i saken.

Ellers mener områdestyret at lovforslaget vil medføre at det stilles store krav til konsultasjonspartene, bl.a. når det gjelder ressursbruk, økonomi, personlig innsats og engasjement. For et reinbeitedistrikt kan det bli en uforholdsmessig stor arbeids- og ressursbelastning å gjennomføre konsultasjoner dersom det blir mange slike saker. Derfor er det viktig å sikre reindriftens likeverdighet som part i en konsultasjonsprosess. Dette betyr at reindriften må få mulighet til å bruke ressurspersoner med aktuell kompetanse. Det må også avklares hvordan de økonomiske vilkårene skal være slik at reindriften har økonomiske og praktiske mulighet til å delta som en likeverdig part.

Områdestyret er også positiv til de foreslåtte endringene i annen lovgivning, men vil fremheve at det er ønskelig med mest mulig åpenhet i konsultasjonsprosessene, jf. det som er bemerket ovenfor.

3. Endret forvaltningsordning (Hålogalandsallmenningen m.m.)

Områdestyret vil understreke at det er vanskelig å ta endelig standpunkt til en ny forvaltningsmodell så lenge det ikke foreligger en kartlegging av alle de samiske rettighetene i de tradisjonelle samiske områdene fra Troms og sørover. Denne uttalelsen tar derfor det forbehold at områdestyrets vurderinger kunne vært annerledes dersom det forelå en slik kartlegging som omtalt i uttalelsens punkt 1 Kartleggings- og anerkjennelsesloven.

Områdestyret ser at det kan være positive virkninger dersom det innføres nye forvaltningsordninger for de geografiske områdene fra Troms og sørover. Men det er en del forutsetninger som må være tilstede for at reindriftens rettigheter og interesser skal bli godt nok ivaretatt. Stikkord i denne sammenheng er en mest mulig helhetlig ressursforvaltning og deltakelse fra reindriften i beslutningsorganene og beslutningsprosessene. Videre må forvaltningsordningen(e) oppfylle ILO konvensjonens krav.

Samerettsutvalgets flertallsforslag om opprettelse av Hålogalandsallmenningen medfører en egen forvaltning for områdene i Troms og Nordland fylker. Når det gjelder områdene sør for Nordland, har flertallet foreslått endringer i fjelloven. Disse to forslagene vil bety at reindriften i Nordland reinbeiteområde fremdeles må forholde seg til to ulike forvaltninger. Dette berører reinbeitedistriktene Voengelh Njaarke og Byrkije som driver på arealer som går inn i Nord-Trøndelag fylke. Dette blir derfor liten forskjell fra situasjonen i dag når det gjelder forvaltningen av grunnen. Områdestyret mener at det i utgangspunktet bør være én felles lovgivning og forvaltning for all såkalt statlig grunn/statsallmenninger der det drives samisk reindrift i dag.

Et annet forhold er at samerettsutvalgets forslag innebærer en oppsplitting av det sørsamiske området. Dette er lite tjenlig for sørsamisk reindrift som helhet. Områdestyret stiller derfor spørsmål om det kan vært mulig å ha én felles forvaltning av den aktuelle grunnen i hele det samiske området fra og med Finnmark og sørover.

Samerettsutvalgets mandat var avgrenset til å gjelde samiske bruksområder utenfor Finnmark fylke. På grunn av dette mandatet er det ikke mulig å vurdere én helhetlig forvaltning for alle samiske bruksområder. Områdestyret vil påpeke dette forholdet, men ser det som umulig å kunne si noe mer konkret om det.

Med utgangspunkt i samerettsutvalgets forslag vil områdestyret gi en betinget støtte til forslaget om opprettelse av Hålogalandsallmenningen. Men det er flere svakheter med forslaget som gjør at reindriftens rettigheter og interesser spesielt må ivaretas i det videre arbeidet. Områdestyrets primære standpunkt er imidlertid at kartlegging og anerkjennelse av samiske rettigheter bør gjennomføres før det tas endelig avgjørelse om forvaltningsmodell.

Forslaget om opprettelse av **Hålogalandsallmenningen** og **endringer i fjelloven** vil som tidligere påpekt, føre til at reindriften må forholde seg til flere forvaltninger. For sørsamisk reindrift er dette negativt. Sørsamisk reindrift, kultur og samfunnsliv må ses på som en helhet. Det sørsamiske bruksområdet i Norge går over flere fylkesgrenser. Én felles forvaltning vil gjøre det enklere å se reindriftens helhetlige behov og interesser. Områdestyret mener derfor at mindretallets forslag om at Hålogalandsallmenningen også skal omfatte områdene sør for

Nordland, er et forslag som bedre ivaretar hensynet til en helhetlig grunn- og ressursforvaltning.

Områdestyret ser både fordeler og ulemper når det gjelder flertallets forslag om å opprette regionale utmarksstyrever. Utmarksstyrever kan virke positivt ved at de kommer nærmere brukerne. De kan vidare være med på å ansvarliggjøre kommuner og regionale myndigheter når det gjelder å ta hensyn til ulike samiske interesser, heriblant reindriften.

Det negative ved dette forslaget er at det vil være med på å stykke opp forvaltningen. Det er ingen garanti for at utmarksstyregrensene vil følge naturlige grenser i reindriften. Det kan føre til at et reinbeitedistrikt må forholde seg til flere utmarksstyrever. Områdestyret er derfor skeptisk til dette forslaget av hensyn til reindriften. Dersom forslaget om utmarksstyrever får gjennomslag, må det være en slik regional inndeling at reinbeitedistriktene og siidaenes bruksområder ikke blir splittet opp på flere utmarksstyrever. Det er også uheldig dersom det sørsamiske reindriftsområdet blir oppdelt over flere utmarksstyrever, jf. det som er uttalt tidligere.

De foreslåtte reglene for Hålogalandsallmenningen skal virke til at reindriften og andre samiske interesser har innflytelse gjennom deltakelse i styrende organer. Samtidig er det foreslått ulike saksbehandlingsregler som skal virke i samme retning. Områdestyret er usikker på om dette er tilstrekkelig for å sikre den samiske innflytelsen, særlig når det gjelder forhold som angår reindriften. Områdestyret forstår samerettsutvalgets utredning slik at det er ingen av flertallets tre foreslåtte lover som alene kan oppfylle de folkerettslige forpliktelsene overfor samene. Det virker derfor lite tjenlig å vedta en ny forvaltningsordning før de to andre foreslåtte lovene er på plass og har begynt å virke.

Når det gjelder sammensetningen av Hålogalandsallmenningens styre, må det vurderes om den sammensetningen som flertallet foreslår, er tilstrekkelig for å oppfylles ILO konvensjonens krav. Områdestyret kan ikke gi sin tilslutning til forslaget dersom styret ikke er sammensatt slik at ILO konvensjonen oppfylles.

Det er vidare naturlig å sammenligne dette med sammensetningen av Finnmarkseiendommens styre. I Finnmarkseiendommen er det likevekt mellom representanter oppnevnt av Sametinget og representanter oppnevnt av fylkestinget. Hålogalandsloven er en konsekvens av at samiske rettigheter må vektlegges i grunn- og ressursforvaltningen. Den er vidare en konsekvens av de forpliktelser Norge har etter ILO konvensjonen. Områdestyret kan ikke se at det foreligger noen god begrunnelse for hvorfor det skal være ulikt vektforhold mellom representantene i Hålogalandsallmenningens styre og styret i Finnmarkseiendommen. Områdestyret mener derfor at mindretallsforslaget om en sammensetning av styret der det er likevekt mellom de oppnevnte representantene fra Sametinget og fylkestingene, kan være mer betryggende når det gjelder samiske forhold.

Områdestyret vil imidlertid ikke ta et endelig standpunkt her. Dette skyldes at en ny forvaltningsordning bør bygge på resultatene som kommer etter at det er foretatt en kartlegging av samiske rettigheter.

Områdestyret har ingen merknader til forslaget som omfatter beite- og hogstretten for jordbrukseiendommer i lovutkastet.

Områdestyret er mer skeptisk til forslaget om utvisning av grunn til seter og tilleggsjord, særlig når det gjelder forholdet til reindriften. Det stilles riktignok krav om at seter eller tilleggsjord må være nødvendig for gårdsdriften. Videre må en utvisning ikke være til urimelig eller unødvendig skade for reindrift eller annen bruksutøvelse.

Erfaringer viser imidlertid at spesielt nydyrking kan være et betydelig problem for reindriften. Verdifullt beiteland for reinen går tapt, og reindriftsarealene blir splittet opp i mindre og usammenhengende områder. Gjennom årene har denne type reinbeite blitt så oppstykket at det er vanskelig å kunne bruke områdene uten at reinen også kommer inn på dyrket mark.

Områdestyret mener videre at utvisning av seter slik det foreslås, i alle fall må begrenses til å gjelde ordinær seterdrift for bufe. Dersom utvisning av seter skal omfatte etablering av nye typer tilleggsnæringer, kan dette få urimelige konsekvenser for reindriften. Dette gjelder særlig for bruken av arealene, og de forstyrrelser ulike turistvirksomheter kan ha på reindriften tradisjonelle beite- og driftsmønstre.

Områdestyret mener at dersom det åpnes for utvisning av seter og tilleggsgjord på HAs grunn, må det foreligge en del begrensninger slik at reindriften ikke blir skadelidende. Det kan derfor være behov for ytterligere presiseringer av dette i loven. Det er også behov for en klarere avgrensning og definering av seterbegrepet.

Områdestyret har også vurdert mindretallsforslaget om å **videreføre Statskog SF** som grunneier. Dette blir i hovedsak å videreføre dagens ordning med en del tillemper. Endringsforslagene gir dårlige muligheter for reindriften og andre samiske næringer/brukere til å medvirke godt nok i beslutningsprosessene. Forslaget virker derfor lite målrettet dersom samisk medvirkning i forvaltningen av grunn og ressurser skal styrkes. Forslaget vil også være med på å opprettholde en delt forvaltning. Områdestyret kan heller ikke se at det foreligger vurderinger som tilsier at forslaget oppfyller ILO konvensjonens bestemmelser.

4. Endringer i reindriftsloven

Områdestyret støtter i hovedsak de foreslåtte endringene i reindriftsloven. Dette er forslag som har vesentlig betydning for reindriften. Områdestyret mener derfor at arbeidet med å endre reindriftsloven må startes opp så fort som mulig, og om nødvendig før det skjer en avklaring av hva som skal foretas med de andre endringene samerettsutvalget foreslår (kartleggings- og anerkjennelsesloven, saksbehandlings- og konsultasjonsloven og lovforslag som gjelder forvaltningen av grunn- og ressurser i de samiske bruksområder sør for Finnmark).

I hovedsak vises det til saksfremlegget når det gjelder begrunnelsen for de forslag til endringer i reindriftsloven som områdestyret støtter. Følgende må likevel fremheves:

Områdestyret støtter forslagene til endringer i reindriftslovens kapittel 1.

Områdestyret vil særlig fremheve at det er positivt at det skal framgå av § 3 at loven gjelder med de begrensningene som følger av ILO-169. I korte trekk betyr det at ILO konvensjonen gis forrang ved eventuell motstrid. Dette vil gi en større sikkerhet for samisk reindrift og er også i tråd med formuleringer i finnmarksloven og den foreslåtte hålogalandsloven.

Områdestyret støtter også forenklingen i kapittel 3 som omhandler beiteretten. Begrunnelsen er at dagens unntaksbestemmelse virker urimelig når det ikke er nødvendig av hensyn til andre næringer. Den foreslåtte bestemmelsen vil dessuten være langt enklere å forholde seg til for den som driver praktisk reindrift.

Områdestyret er enig i forslaget om å oppheve gjeldende bestemmelser om fredning av områder for reinbeiting.

Områdestyret støtter endringen som gjelder retten til husvære m.m. i § 21. Det er imidlertid et spørsmål om retten skal være knyttet til "reindriftsutøvere" slik som det er i gjeldende lov, eller om retten skal knyttes til siidaandelen. Dette er ikke omtalt av samerettsutvalget. Områdestyret ser fordeler dersom det presiseres at retten er knyttet til siidaandelen. Den som er ansvarlig leder

vil dermed ha mulighet til å prioritere hvilke husvære som er mest hensiktsmessig for den reindrift som vedkommende driver og er ansvarlig for. Dette vil dessuten være i samsvar med praksis. Ellers er det en fordel dersom disponeringen av eksisterende gjeterhytter knyttes til reinbeitedistriktets bruksregler. Dette vil gi distriktet større mulighet til å prioritere hvordan reindriftens egen ferdsel skal foregå i viktige beiteområder.

Områdestyret støtter videre at begrepet "*tradisjonelle flyttleier*" endres til "*nødvendige flyttleier for flytting av rein i samsvar med det som hensynet til en forsvarlig utøvelse av reindriften krever*". Dette vil samsvare bedre med reindriftens behov for tilpasninger etter forholdene og mulighet for bruk av alternative flyttleier. Forslaget imøtekommer et reelt behov for fleksibilitet i flyttemønsteret. Områdestyret kan ikke se at en slik endring vil bidra til å svekke det særskilte vernet som flyttleiene har etter annet ledd, § 22. Dette er i så fall en utilsiktet og uønsket virkning som må unngås.

Områdestyret støtter videre de foreslåtte presiseringene når det gjelder retten til gjerder og andre anlegg. Presiseringen vil klargjøre bedre at denne retten vil kunne utvikle seg i takt med utviklingen i reindriften og endres i samsvar med behovet. Det kan bl.a. bidra til å unngå misforståelser som andre kan ha om at reindriften skal være "statisk" og ikke utvikle seg i takt med tida og endrede forutsetninger. De andre presiseringene omkring gjerder og anlegg støttes også.

Når det gjelder brensel og trevirke, støtter områdestyret den forenklingen som foreslås. Områdestyret vil imidlertid påpeke at friskt bartrevirke har vært brukt av reindriften i uminnelige tider til å lage bl.a. egnede teltstenger. Det er derfor viktig at loven har med en bestemmelse at om reglene ikke må håndheves slik at de kommer i strid med reindriftens etablerte rettigheter.

Det foreligger to forslag når det gjelder vurderingen av retten til elgjakt i sammenheng med utøvelsen av reindrift. Det kan stilles spørsmål om det er så vidt store forskjeller på småviltjakt og elgjakt, at dette kan begrunne de ulikheter i reindriftsloven som flertallsforslaget innebærer.

Områdestyret mener at det uansett ikke kan avskrives at reindriften kan ha særskilte rettigheter også når det gjelder elgjakt. I loven bør det derfor tas høyde for at dette kan være tilfelle. Områdestyret støtter i hovedsak endringsforslagene til kapittel 8. Vi stiller likevel spørsmål ved om det er hensiktsmessig å fjerne områdestyrets mulighet til å legge ned midlertidig forbud mot tiltak inntil jordskifteretten har behandlet saken. Dette er en hjemmel som ikke har vært brukt mange ganger av områdestyret i Sør-Trøndelag/ Hedmark. Det har likevel vist seg hensiktsmessig å ha denne muligheten for å vinne nødvendig tid når det planlegges tiltak som er mindre egnet til å prøve for jordskifteretten.

Områdestyret støtter videre forslaget om presisering av hensynsplikten ved ferdsel i områder hvor rein beiter. Hensynsplikten skal også innbefatte grunneier og bruksrettshaver. Den foreslåtte presiseringen må derfor betraktes som nødvendig.

Områdestyret støtter også endringene som forelås i lovens kapittel 9. Forslagene er positive endringer og viktige skritt i retning av å likestille reindriften med annen beitenæring. Reglene virker også mer rimelige, bl.a. fordi erstatningsansvar er knyttet til om noen har lidt et konkret tap. Det er videre rimelig at det som hovedregel er skadevoldende reinens eier som stilles til

ansvar, og ikke hele reinbeitedistriktet eller siidaen. Ettersom reindriften ofte har en intern fordeling av beitene, vil det være mulig å finne ut hvem som bruker de konkrete områdene, og som dermed er ansvarlige.

Områdestyret vedtok i tillegg følgende punkter:

- Områdestyret ønsker at en beflittiger seg på å være mer konkret i sine konklusjoner, inkludert de suksessoriske rettigheter.
- Områdestyret ønsker også at en i større grad tar hensyn til historiske føringer som kan være til fordel/ nytte for næringa.
- Samisk kultur, representert ved en mindretallsbefolkning i et helhetlig perspektiv, må vektlegges – ikke bare reindriftnæringa.
- Det er viktig at det også kartlegges områder som tidligere var i bruk til samisk reindrift før inndelingen av reinbeitedistrikter ble gjort.
Kartleggingskommisjonen skal ved identifisering av området særskilt ta hensyn til de forpliktelser som følger av folkeretten. Samisk reindrift og andre tradisjonelle samiske næringer skal i dette området gis et kollektivt rettsvern i form av bruksrettigheter.